

Základní pojmy

Právnícké osoby

- Podle § 20 odst. 1 občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) je právnická osoba definována jako: „**organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.** Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.“
- Právnická osoba má právní osobnost (způsobilost mít práva a povinnosti) už **od okamžiku svého vzniku**, a to v plném rozsahu, ledaže je omezena zákonem. Za právnickou osobu ovšem jejím jménem jednají osoby fyzické, tzv. statutární orgány nebo pověřené zaměstnanci či členové. K jejímu vzniku je obvykle potřeba písemná smlouva nebo zakladatelská listina a vzniká zásadně dnem zápisu do veřejného nebo jiného rejstříku. Při vzniku je třeba určit její název, který pak požívá zákonné ochrany, a sídlo.
- Právnická osoba je umělá entita - uměle vytvořený subjekt.

Druhy právnických osob

- Rozlišujeme **několik skupin právnických osob** - korporace, fundace, ústavy. Korporací je sdružení osob a majetku. V rámci korporací pak dále rozlišujeme dvě velké podskupiny, a to korporace civilní a korporace obchodní.
- Další velkou skupinou právnických osob jsou fundace. Mezi ně patří nadace a nadační fondy. Fundace jsou tvořeny majetkem, který je vyčleněn ke zvláštnímu účelu. Samostatnou skupinu tvoří tak ústavy. Všechny právnické osoby těchto velkých skupin jsou právnickými osobami soukromého práva.
- Mimo korporací, fundací a ústavů jsou za právnické osoby považovány také stát, jednotky územní samosprávy - obce, města, kraje. Dále jsou právnickými osobami také některé zvláštní osoby, jejichž právní formu upravuje některý ze zvláštních právních předpisů. Jde například o příspěvkové organizace, národní podnik, státní podniky atd.

Jak se právnická osoba identifikuje

- Každá právnická osoba musí mít svůj **název, sídlo a předmět činnosti**. Společně jsou název se sídlem a identifikačním číslem považovány za základní identifikační údaje právnické osoby
- **Název právnické osoby**
- Ohledně názvu právnické osoby platí, že tento je jejím jménem a musí **odlišovat konkrétní právnickou osobu od jiných právnických osob**. Název také obsahuje označení právní formy. Tímto označením právní formy se rozumí například slova “zapsaný spolek, akciová společnost, nadace” apod. V některých případech zákon povoluje nahradit celoslovné či víceslovné označení právní formy příslušnou zkratkou - příklad v názvu společnosti s ručením omezeným může být obsažena místo těchto slov jen zkratka s.r.o.
- Pokud je právnická osoba zapsána do obchodního rejstříku, pak je její název obchodní firmou.
- Název/firma se nesmí shodovat ani být zaměnitelná s jinou firmou, nesmí působit klamavě.

Jak se právnická osoba identifikuje

Sídlo právnické osoby

Sídlo se musí určit již při založení právnické osoby. Zákon však dovoluje, aby v zakladatelském právním jednání byla uvedena jen obec (město). Uvedení konkrétní adresy ve společenské smlouvě není praktické, neboť může znamenat značné (a zbytečné) výdaje na změnu zakladatelského právního jednání v budoucnu. Sídlo může být i v bytě. . Ve veřejném rejstříku však musí být uvedena celá konkrétní adresa, tzn. plná adresa sídla. Celou adresou rozumíme takové údaje, na základě kterých je možné např. doručit zásilku doručovanou poštovní přepravou. Právnická osoba, jejíž sídlo je zapsáno ve veřejném rejstříku, nemůže proti nikomu namítat, že její sídlo je ve skutečnosti na jiném místě, než je adresa zapsaná ve veřejném rejstříku.

Identifikační číslo

Třetím identifikačním údajem právnické osoby je zpravidla její identifikační číslo. To je právnické osobě přiděleno při zápisu do veřejného rejstříku. Podle identifikačního údaje je právnická osoba snadno identifikovatelná ve veřejných rejstřících či seznamech. Každé identifikační číslo je unikátní pro osobu, které bylo přiděleno. Pro úplnost musíme doplnit to, že identifikační číslo se přiděluje také fyzickým osobám při zahájení podnikání

Jak se právnická osoba identifikuje

Předmět činnosti

Předmět činnosti či podnikání je vždy vyjádřen v zakladatelském právním jednání (společenské smlouvě, zakladatelské listině, stanovách apod.). Takový předmět činnosti může být v širším pohledu vyjádřením veřejného zájmu nebo soukromého zájmu. Tím je dán účel právnické osoby.

Předmět podnikání právnické osoby

Pokud je účelem právnické osoby podnikání, pak se musí podrobit ustanovením předpisů veřejného práva a splnit podmínky, které příslušný právní předpis stanoví pro výkon podnikání v konkrétním předmětu. Ty jsou upraveny pro velké množství činností veřejnoprávními předpisy. Nejčastěji jde o požadavky na člena statutárního orgánu, odbornost výkonu a v některých případech i o materiální podmínky.

Veřejně prospěšný účel právnické osoby

Občanský zákoník umožňuje, aby právnická osoba byla prohlášena rozhodnutím soudu za veřejně prospěšnou a mohla pak přispívat vlastní činností k dosahování obecného blaha. Taková činnost musí být souladu se zakladatelským dokumentem právnické osoby, na její rozhodování musí mít podstatný vliv jen bezúhonné osoby, majetek musí nabývat pouze z poctivých zdrojů a konečně její jmění musí být hospodárně využíváno k veřejně prospěšnému účelu.

Orgány právnických osob

Protože je právnická osoba nesvéprávná, musí být **při jednáních navenek vždy zastoupena**. Zástupcem s relativně neomezeným oprávněním je pak její statutární orgán, resp. jeho členové. Zákon dovoluje, aby zakladatelské jednání vymezilo požadavky na zastupování právnické osoby navenek - tzn. např. společným jednáním dvou členů statutárního orgánu (dva jednatele apod.). V tomto ohledu tedy musíme chápat relativní neomezenost zástupčího oprávnění.

V některých případech však zákon stanoví **zvláštní zástupčí oprávnění členům jiných orgánů právnické osoby**, pokud je k tomu zvláštní důvod. Takovým zvláštním případem je například zastupování akciové společnosti pověřeným členem její dozorčí rady při jednání před soudem, pokud je spor veden mezi akciovou společností a členem jejího statutárního orgánu - například sporu o náhradu škody.

Většina právnických osob - například všechny korporace, - **má nejvyšší orgán**. Je zpravidla nazýván **valnou hromadou nebo členskou schůzí**. Do jeho pravomoci náleží nejdůležitější otázky, často náleží rozhodování o změně zakladatelského právního jednání, volba a odvolání členů jiných orgánů této právnické osoby (volených orgánů), schvalování smluv o výkonu funkcí, jakož i dalších zvlášť závažných rozhodnutí (u obchodních korporací zpravidla zcizení či zatížení obchodního závodu nebo jeho podstatné části). Jejich okruh je vymezen zákonem pro právnické osoby různých právních forem různě.

Kolektivní a individuální orgány

- Pokud má orgán právnické osoby jen jednoho člena, jde o orgán **individuální**. Má-li členů více, je orgánem **kolektivním**. Kolektivní orgán rozhoduje ve sboru, tzn., usnáší se na společné schůzi. Jeho usnesení je přijato při dosažení požadované většiny hlasů. O zasedáních (a přijatých usneseních) musí být sepisování zápisy, v nich mají být uvedeny i výslovné odchylné názory.
- Zakladatelský dokument však může také zavést rozdělení působnosti podle oborů mezi jednotlivé členy kolektivního orgánu. Potom každý z členů odpovídá za otázky spadající do jeho oboru, ostatní členové orgánu jsou však povinni všeobecně dohlížet.

Podmínky členství ve volených orgánech právnické osoby

- Volené orgány: Voleným orgánem právnické osoby je ten orgán, který je **obsazován volbou či jmenováním**.
- Členem voleného orgánu se může stát **pouze ten, který splňuje zákonné podmínky**. Pokud by byl povolán někdo, kdo není způsobilý, zákon na tuto situaci hledí tak, jakoby se povolání nikdy nestalo.
- Podmínky výkonu funkce jsou stanoveny různé pro různé druhy právnických osob.
- Pro obchodní korporace je třeba, aby zvolená osoba kumulativně splňovala všechny tyto podmínky:
 - osoba musí být plně svéprávná,
 - musí být trestně bezúhonná v rozsahu vyžadovaném živnostenským zákonem,
 - nesmí u ní být dána žádná překážka provozování živnost
 - nesmí být z výkonu funkce vyloučena rozhodnutím soudu z důvodu svého dřívějšího členství orgánů jiné právnické osoby, u níž byl soudním rozhodnutím prohlášen úpadek (tzv. vyloučení z členství pro výkon funkce v upadnuvší právnické osobě).

Podmínky členství ve volených orgánech právnícké osoby

Péče řádného hospodáře

Každý, kdo přijme funkci člena volného orgánu, ji musí vykonávat s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a s pečlivostí. Tomu se souhrnně říká **péče řádného hospodáře**. Kdo není této péči schopen, ač to musel zjistit již při přijetí funkce nebo při jejím výkonu a nevyvodí z toho důsledky, jedná nedbale. Může pak být odpovědný za újmu, která z tohoto jednání může vzniknout.

Kromě povinnosti péče řádného hospodáře na členy volného orgánu obchodní korporace dopadají také pravidla proti střetu zájmů, která např. stanoví zvláštní podmínky pro uzavírání smluv mezi obchodní korporací a tímto členem nebo osobou blízkou členů jejího orgánu. Do třetice pak také o obchodních korporacích stanoví členům volených orgánů obchodní korporace zákaz konkurenčního jednání.

Založení vs. vznik

- Zákon u právnických osob soukromého práva, tj. korporací, fundací a ústavů, rozlišuje **ustavení** (právnické osoby) a **vznik** (právnické osoby). Ustavení se nejčastěji děje založením právnické osoby- uzavřením společenské smlouvy, schválením stanov nebo vyhotovením zakladatelské listiny. Vznik je pak vázán na zápis do příslušného rejstříku.
- Požadavky na zakladatele, jejich nejnižší počet a minimální požadavky zakladatelského právního jednání vždy určuje právní předpis. Ten také určuje povinnou formu právního jednání, když minimem je **písemná** forma, v některých případech notářský zápis.
- Pro všechny obchodní společnosti a družstva pak platí, že nedodržení požadavků na přísnou formu nelze následně napravit a rejstříkový soud je povinen návrh na prvozápis takové právnické osoby zamítnout.

Mezidobí mezi založením a vznikem

1. Zákon stanoví, že za právnickou osobu soukromého práva lze jednat již po jejím založení - tedy i před jejím zápisem do veřejného rejstříku. Protože však právnická osoba dosud neexistuje, je z toho jednání zavázán ten, kdo za ni jednal. Pokud jednalo více osob, jsou zavázány společně a nerozdílně. Právnická osoba pak na sebe účinky takových jednání může převzít, a to do tří měsíců od zápisu do veřejného rejstříku. K převzetí těchto jednání nemůže dojít nikdy dříve, než je právnická osoba zapsána do příslušného veřejného rejstříku
2. Institutu jednání před vznikem právnické osoby se využívá např. při uzavírání nájemní smlouvy, na základě které právnická osoba získá právo na využití svého sídla. (dům, nebytový prostor, byt - na určité adrese). V řízení o prvozápisu do veřejného rejstříku musí být totiž prokázáno, že právnická osoba je oprávněna užít adresu. Zápis právnické osoby nesmí být k újmě vlastníka nemovitosti. O převzetí jednání rozhodujete na orgán právnické osoby, kterému tuto pravomoc svěřuje zákon. Například pro ve společnosti s ručením omezeným o tomto rozhoduje valná hromada. Pokud dojde k převzetí takového jednání, pak platí, že právnická osoba je zavázána od počátku. 1.

Vznik

- Ke vzniku u právnických osob soukromého práva dochází v naprosté většině případů zápisem do příslušného veřejného rejstříku.
- Obchodní korporace vznikají zápisem do obchodního rejstříku.
- Obchodní rejstřík vedou krajské soudy.
- V řízení o zápisu se zjišťuje, zdali byly splněny všechny podmínky, které zákon vyžaduje. Pokud splněny byly, rejstříkový soud musí zápis provést. Pokud podmínky splněny nebyly, soud naopak zápis nesmí provést.
- Písemný zakladatelský dokument je přílohou návrhu na zápis do příslušného rejstříku (proto nelze založit ústně).
- Navrhovatel musí doložit i to, že zapisované osobě vznikne nejpozději dnem zápisu živnostenské nebo jiné oprávnění, které je předmětem její činnosti (nelze-li to zjistit z informačního systému veřejné správy)
- postup založení a vzniku kroky (...), žádost o živnostenské oprávnění (nebo o jiné podnikatelské oprávnění – podle předmětu podnikání)

Zánik společnosti

Společnost zaniká ke dni výmazu z obchodního rejstříku. Jedná se o rozhodnutí vydané rejstříkovým soudem o zrušení společnosti, a to buď na návrh statutárního orgánu, nebo osoby, jež dosvědčí právní zájem. V případě obchodní společnosti může být společnost zrušena také ze zákonem daných důvodů či např. dohodou společníků.

Likvidace společnosti

Likvidace společnosti představuje právní postup vedoucí k ukončení podnikání obchodní korporace, tedy ke zrušení a zániku podniku v případech, kdy společnost není předlužená. Pokud je společnost předlužená (aktiva jsou nižší než pasiva) je nutné podat insolvenční návrh a zahájit insolvenční řízení.